

הלכות תשובה פרק ח

פרק ח

הטובה הצפונה לצדיקים הוא העולם הבא

מהו הטובה ומהו הרעה

א.

הטובה הצפונה לצדיקים היא "חיי העולם הבא", והם החיים שאין עמהן מות, והטובה שאין עמה רעה.

הוא שכתוב בתורה "למען ייטב לך והארכת ימים" (דברים כ"ב:ז'), מפני השמועה למדו, "למען ייטב לך" - לעולם שכולו טוב, "והארכת ימים" - לעולם שכולו ארוך, וזה הוא העולם הבא:

ב.

שכר הצדיקים הוא שיזכו לנועם זה, ויהיו בטובה זו. ופרעון הרשעים הוא שלא יזכו לחיים אלו, אלא ייכרתו וימותו. וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו - הוא המת שאינו חיה לעולם, אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה.

זהו כרת הכתוב בתורה

וזה הוא הכרת הכתוב בתורה, שנאמר "הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה" (במדבר נ"ז:א), מפני השמועה למדו, "הכרת" - בעולם הזה, "תכרת" - לעולם הבא, כלומר שאותה הנפש שפרשה מן הגוף בעולם הזה אינה זוכה לחיי העולם הבא, אלא גם מן העולם הבא נכרתה:

ג.

העולם הבא אין בו גוף וגוייה, אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף, כמלאכי השרת.

הואיל ואין בו גויות, אין בו לא אכילה ולא שתייה, ולא דבר מכל הדברים שגופות בני האדם צריכין להם בעולם הזה.

ולא יארע בו דבר מן הדברים שמארעין לגופות בעולם הזה, כגון ישיבה, ועמידה, ושינה, ומיתה, ועצב, ושחוק, וכיוצא בהן.

כך אמרו חכמים הראשונים, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא תשמיש, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה:

ד.

הרי נתברר לך שאין שם גוף, לפי שאין שם אכילה ושתייה.

וזה שאמרו, **צדיקים יושבין** - על דרך החידה, כלומר נפשות הצדיקים מצויים שם בלא עמל ולא יגע.

וכן זה שאמרו, **עטרותיהם בראשיהם** - כלומר דעה שידעו - שבגללה זכו לחיי העולם הבא - מצויה עמהן, והיא העטרה שלהן.

כענין שאמר שלמה **"בעטרה שעטרה לו אמו"** (שיר השירים ג': א) .

והרי הוא אומר **"ושמחת עולם על ראשם"** (ישעיהו נ"א: א), ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש.

כך "עטרה" שאמרו חכמים כאן היא הדעה:

ומה הוא זה שאמרו, ונהנין מזיו השכינה - שיודעין ומשיגין מאמיתת הקב"ה מה שאינן יודעין והן בגוף האפל השפל:

1.

'נפש' הוא הצורה

כל נפש האמורה בענין זה אינה הנשמה שהיא צריכה לגוף, אלא צורת הנפש, שהיא הדעה שהשיגה הבורא כפי כוחה, והשיגה הדעות הנפרדות, ושאר המעשים.

והיא הצורה שביארנו ענינה בפרק רביעי מהלכות יסודי התורה, היא הנקראת נפש בענין זה:

משולי הנביאים על החיים והמוות האלה

2.

נקראים 'צרר החיים' לפי שאין עמהם מות

חיים אלו, לפי שאין עמהם מוות, שאין המוות אלא ממאורעות הגוף, ואין שם גוף, נקראו "צרור החיים", שנאמר "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את י"י אלהיך, ואת נפש אויביך יקלענה" וג' (שמואל א' כ"ה:כ"ט).

שכר שאין למעלה ממנו

וזה הוא השכר שאין שכר למעלה ממנו, והטובה שאין אחריה טובה.

והיא שהתאוו כל הנביאים,

שמות שכינה הנביאים

וכמה שמות קראו לה דרך משל,

• הר י"י,

• ומקום קדשו,

- ודרך הקודש,
- וחצרות י"י,
- ואוהל י"י,
- ונועם י"י,
- והיכל י"י,
- ובית י"י,
- ושער י"י.

שמות שכינה חכמים

והחכמים קראו לה דרך משל לטובה זו המזומנת לצדיקים, סעודה.
וקורין לה בכל מקום העולם הבא:

ח.

נקמה שאין למעלה ממנו

הנקמה שאין נקמה גדולה ממנה, שתיכרת הנפש ולא תזכה לאותן החיים,
שנאמר "הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה" (במדבר ט"ו:ל"א).

לשונות הנביאים

וזה האובדן הוא שקוראין אותו הנביאים דרך משל,

- באר שחת,
- ואבדון,
- ותפתה,
- ועלוקה,

וכל לשון כליה והשחתה קוראין לו, לפי שהיא הכליה שאין אחריה תקומה
לעולם, וההפסד שאינו חוזר לעולם:

ט.

שמה תקל בעיניך טובה זו, ותדמה שאין שכר המצוות, והיות האדם שלם בדרכי האמת, אלא להיותו אוכל ושותה מאכלות טובות, ובוועל צורות נאות, ולובש בגדי שש ורקמה, ושוכן באהלי שן, ומשתמש בכלי כסף וזהב, ודברים הדומין לאלו, כמו שמדמין אלו הערביים הטיפשים האוילים השטופים בזימה:

י.

אבל החכמים ובעלי דעה ידעו שכל הדברים האלו דברי הבאי והבל הן, ואין בהן תוחלת, ואינם טובה גדולה אצלנו בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף וגוייה, וכל הדברים האלו צרכי הגוף הן, ואין הנפש מתאוה להן ומחמדתן אלא מפני צורך הגוף, כדי שימצא חפצו ויעמוד על בוריו, ובזמן שאין שם גוף נמצאו כל הדברים האלו בטלים:

קושי ידיעת שכר העולם הבא בעולם הזה

יא.

הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שם דרך בעולם הזה להשיגה בו ולידע אותה, שאין אנו יודעין בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולא אנו מתאווים.

אבל אותה הטובה גדולה עד מאד, ואין לה ערך בטובות של עולם הזה אלא דרך משל.

אבל בדרך האמת, שנערוך טובת הנפש בעולם הבא כמו טובת הגוף בעולם הזה במאכל ובמשקה - אינו כן, אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין ערך ואין דמיון.

הוא שאמר דוד "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך"
(תהלים ל"א:כ').

י.ב.

וכמה המה דוד והתאווה לחיי העולם הבא, שנאמר "לולא האמנתי לראות
בטוב י"י בארץ (ה)חיים" (תהלים כ"ז:ג):

מדברי חכמים שאין כח להשיג טובת העולם הבא

י.ג.

כבר הודיעונו חכמים הראשונים שטובת העולם הבא אין כוח באדם להשיגה
על בוריה, ואין יודע גודלה ויופיה ועוצמה אלא הקב"ה לבדו, ושכל הטובות
שמתנבאין בהן הנביאים לישראל אינן אלא לדברים של גוף שנהנין בהם
ישראל בימות המלך המשיח בזמן שתחזור הממשלה לישראל:

י.ד.

אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון, ולא דימוה הנביאים, כדי
שלא יפחתו אותה בדמיון.

הוא שישעיהו אומר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו"
(ישעיהו ס"ד:ג), כלומר, הטובה שלא ראתה אותה עין נביא, ולא ראה אותה אלא
אלהים, עשה אותה האלהים לאדם שמחכה לו. אמרו חכמים, כל הנביאים
כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל העולם הבא "עין לא ראתה
אלהים זולתך":

זה שקראו אותו חכמים **העולם הבא**, לא מפני שאינו מצוי עתה, וזה העולם אובד ואחר כך יבוא אותו העולם.

אין הדבר כן, אלא הרי הוא מצוי ועומד, שנאמר **"אשר צפנת"** (תהלים ל"א:כ'), **"פעלת"** (תהלים ל"א:כ'), ולא קראוהו **"העולם הבא"** אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימין בו בגוף ונפש, וזה הוא הנמצא לכל אדם בראשונה: